



METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM V PREŠOVE



ROMA EDUCATION FUND - RÓMSKY VZDELÁVACÍ FOND

**ANNA HRABKOVÁ
TATIANA ALEXOVIČOVÁ**

PRACOVNÁ VÝCHOVA INÝMI OČAMI



2007



RÓMSKY EDUKAČNÝ FOND

METODICKO–PEDAGOGICKÉ CENTRUM PREŠOV

**Anna HRABKOVÁ
Tatiana ALEXOVIČOVÁ**

PRACOVNÁ VÝCHOVA INÝMI OČAMI

- 2007 -

OBSAH

Úvod	5
1 Pracovné vyučovanie	7
2 Škola remesiel	11
Záver	27
Zoznam bibliografických odkazov	28
Prílohy	30

Úvod

V súčasnej dobe sa do pozornosti dostáva pojem gramotnosť žiaka. Narastá množstvo informácií, ktoré je potrebné vedieť spoznať, spracovať, triediť, hodnotiť a použiť v praxi. Preto si edukačný proces vyžaduje, aby učiteľ poznal nielen obsah učiva, ale aby vedel žiakom učivo vhodným spôsobom priblížiť takými metódami a formami práce, ktorými by sa každý žiak uplatnil v živote modernej spoločnosti, presadil by sa na trhu práce a napíňal by svoje osobné ciele.

Cieľom tejto metodickéj príručky je poskytnúť učiteľom a vychovávateľom poznatky, nápady a inšpirácie do jednotného celku obsahujúceho základné poznatky z teórie pracovného vyučovania a konkrétne postupy a námety pri realizácii jednotlivých tematických celkov technickej výchovy na I. stupni základnej školy.

Metodická príručka je určená učiteľom I. stupňa základnej školy a vychovávateľom v školskom klube, ktorí môžu zvyšovať úroveň teoretického učiva pri poznávaní a odhaľovaní tajomstiev rôznych pracovných materiálov a techník.

1 PRACOVNÉ VYUČOVANIE

Prečo je potrebné všeobecné technické vzdelanie?

Je to otázka, ktorú si kladú niektorí učitelia, žiaci, ale aj rodičia. Súčasná škola kladie dôraz skôr na teoretické, respektíve encyklopedické vedomosti ako na reálne zručnosti, ktorými by pripravila svojich žiakov na požiadavky, ktoré na nich kladie súčasná spoločnosť.

Aj keď technika ovplyvňuje deti už od najútlejšieho veku a pripravuje ich na neustálu zmenu, je potrebné ich viesť k tomu, aby dokázali zaujať vlastný kritický postoj k hodnotám, ktoré sa im ponúkajú, aby sa dokázali orientovať v záplave nových informácií a to tak, aby technický rozvoj aktívne vnímali a kontrolovali.

Dieťa v mladšom školskom veku by malo dokázať plánovať si pracovný postup, skúmať a hodnotiť výber pracovnej činnosti, premyslieť si každý krok pri realizácii, prezentovať svoje dielo a zhodnotiť ho (Kolláriková, Z. – Pupala, B., 2001).

V edukačnom procese učiteľ systematicky rozvíja zručnosti a návyky žiakov narábať a zaobchádzať s pracovnými nástrojmi, náradím a pomôckami s uplatňovaním poznatkov z iných predmetov, ktoré vzostupne rozvíja, zdokonaľuje a prehľbuje. Cieľavedomým využívaním poznatkov, zručností, návykov, vhodným motivovaním a primeranosťou úloh utvára u žiakov kladný vzťah k práci, rozvíja ich tvorivosť a integruje teoretické poznatky do reálneho života.

V súčasnosti sa ukazuje potreba zvýšenia procesualnej úrovne, a to v smere pracovnej aj produktívnej činnosti. Pracovné vyučovanie vo veľkej miere prispieva k spojeniu školy so životom. Žiaci systematicky získavajú nové vedomosti, pracovné zručnosti a návyky pri práci s rozličným materiálom (drobný materiál, prírodniny, modelovacia hmota, papier, textil, drevo a pod.), s konštrukčnými stavebnicami, s bicyklom a pri pestovateľských prácach v kútiku živej prírody a na školskom pozemku, kde sa súčasne učia aj zaobchádzať s nástrojmi, náradím a inými pomôckami. Je potrebné, aby učiteľ viedol žiakov k využívaniu technickej terminológie.

V pracovnom vyučovaní sa vo zvýšenej miere uplatňuje využívanie medzipredmetových vzťahov, hlavne v prvouke 1. a 2. ročníka, vlastivede, prírodovede v 3. a 4. ročníku, matematike a výtvarnej výchove. Do obsahu pracovného vyučovania sú začlenené aj prvky dopravnej, environmentálnej a informatickej výchovy (Ostatník, M. a kol., 1988).

„Práce žiakov majú byť funkčné, účelné, užitočné a výchovne účinné“ (Ostatník, M. a kol., 1988, s. 111).

Učiteľ si plánuje jednotlivé tematické celky tak, aby v priebehu školského roka mohol venovať potrebný čas na náležité precvičenie požadovaných

pracovných činností a technologických postupov. Využíva také námety na prácu, aby žiaci mali záujem realizovať náročnejšie konštrukčné prístupy.

Zdôrazňuje sa procesuálna stránka, kde „zhotovený výrobok je prostriedok na upevňovanie požadovaných zručností a návykov, pracovných činností a technologických postupov“ (Ostatník, M. a kol., 1988, s. 111).

V tejto časti považujeme za dôležité poukázať na základné pedagogické dokumenty (učebné osnovy, vzdelávacie štandardy) týkajúce sa predmetu pracovné vyučovanie, ktoré by mal učiteľ rešpektovať pri tvorbe časovo-tematických plánov a prípravy na vyučovaciu hodinu.

Učebné osnovy pracovného vyučovania pre 1. stupeň základnej školy

Autor: Mária Kožuchová

Schválilo MŠ SR dňa 18. mája 1995 pod číslom 157/95 – 211 ako učebné osnovy pre 1. – 4. ročník základných škôl.

Pracovné vyučovanie na I. stupni základnej školy sa skladá z dvoch zložiek – technickej výchovy a pestovateľských prác.

Cieľom technických prác „je pochopiť význam techniky ako zložky ľudskej kultúry, kde človek za pomoci vied ovláda prírodné sily a využíva prírodné bohatstvo“ (Kožuchová, M., 1995, 2).

Cieľom pestovateľských prác „je aktívne a praktickou činnosťou oboznámiť žiakov zo základnými biologickými zákonmi“ (Kožuchová, M., 1995, s. 2).

Učebné osnovy pracovného vyučovania pre 1. stupeň základnej školy (Kožuchová, M., 1995) uvádzajú návrh rozvrhnutého učiva takto:

Technické práce:

1. Materiály a technológie opracovania

- | | |
|--------------------------------|--|
| - Práca s odpadovým materiálom | 3. roč. povinné učivo 2h |
| - Práca s kartónom a papierom | 3. roč. povinné učivo 2h
voliteľné učivo 1h |
| - Práca s textilom | 3. roč. povinné učivo 3h |

4. roč. povinné učivo 5h voliteľné učivo 1h
--

2. Základy konštruovania

3. roč. povinné učivo 3h voliteľné učivo 3h
--

4. roč. povinné učivo 5h voliteľné učivo 1h
--

3. Praktická príprava pre rodinný život

3. roč. voliteľné učivo 3h
4. roč. voliteľné učivo 3h

- | | |
|--|----------------------------|
| 4. Ľudové tradície a ľudové remeslá na Slovensku | 3. roč. voliteľné učivo 3h |
| | 4. roč. voliteľné učivo 3h |
| 5. Pracovne orientované vychádzky | 3. roč. povinné učivo 1h |
| | voliteľné učivo 1h |
| | 4. roč. povinné učivo 1h |
| | voliteľné učivo 1h |

Pestovateľské práce:

- | | |
|--|----------------------------|
| 1. Pestovanie črepníkových rastlín | 3. roč. povinné učivo 3h |
| | 4. roč. povinné učivo 3h |
| 2. Poznávanie úžitkových rastlín | 3. roč. povinné učivo 1h |
| | 4. roč. povinné učivo 1h |
| 3. Pokusy a pozorovania v KŽP | 3. roč. povinné učivo 3h |
| | voliteľné učivo 3h |
| | 4. roč. povinné učivo 3h |
| | voliteľné učivo 3h |
| 4. Pestovanie vonkajších okrasných rastlín a priesad | 3. roč. povinné učivo 2h |
| | voliteľné učivo 1h |
| | 4. roč. povinné učivo 2h |
| | voliteľné učivo 1h |
| 5. Rez a úprava kvetín do váz | 3. roč. povinné učivo 1h |
| | voliteľné učivo 1h |
| | 4. roč. povinné učivo 1h |
| | voliteľné učivo 1h |
| 6. Pestovanie zeleniny | 3. roč. voliteľné učivo 3h |
| | 4. roč. voliteľné učivo 3h |
| 7. Pokusy a pozorovania na ŠPP | 3. roč. voliteľné učivo 2h |
| | 4. roč. voliteľné učivo 2h |
| 8. Vychádzky, exkurzie s pestovateľským zameraním | 3. roč. povinné učivo 1h |
| | voliteľné učivo 1h |
| | 4. roč. povinné učivo 1h |
| | voliteľné učivo 1h |

Vzdelávací štandard s exemplifikačnými úlohami, učebné osnovy a učebné texty majú slúžiť „na riadenie, reguláciu a diagnostiku výchovy a vzdelávania v pracovnom vyučovaní“ (Kožuchová, M., 2002, s. 3).

Učiteľ v priebehu školského roka môže súbory odstupňovaných úloh podľa náročnosti na výkon žiaka dopĺňať podľa zloženia skupiny žiakov v triede, a tým rešpektovať individuálne osobitosti každého žiaka. Odporúčajú sa využívať

exemplifikačné úlohy, na základe ktorých môžeme čo najobjektívnejšie ohodnotiť výkony žiakov.

Obsahový a výkonový štandard z pracovného vyučovania pre 1. stupeň základnej školy

Autor: Mária Kožuchová

Schválilo MŠ SR dňa 7. 7. 1998 pod číslom 35/98-15 s platnosťou od 1. septembra 1998.

Vzdelávací štandard s exemplifikačnými úlohami z pracovného vyučovania na 1. stupni základnej školy

Technické práce (3 okruhy)

Pestovateľské práce (6 okruhov)

Autor: Mária Kožuchová

Schválilo MŠ SR ako vzdelávací štandard s exemplifikačnými úlohami z pracovného vyučovania na I. stupni základnej školy, dňa 28. 8. 2002 č. 2112/2002-4 s platnosťou od 1. septembra 2002.

Na hodiny pracovného vyučovania sa odporúčajú tieto učebné texty:

3. ročník

Kožuchová, Mária – Jaššová, Zuzana – Vorelová, Anna. 2002. Pracovné vyučovanie pre 3. ročník základných škôl. Bratislava: KASICO, a.s., 2002.

4. ročník

Kožuchová, Mária – Hirschnerová, Zuzana – Vorelová, Anna. 2003. Pracovné vyučovanie pre 4. ročník základných škôl. Bratislava: KASICO, a.s., 2003.

V súčasnosti sa využíva metodická príručka Milec, A. a kol. 1985. Pracovné vyučovanie pre 3. a 4. ročník základnej školy. Bratislava: SPN, 1985.

Praktická časť metodického listu je zameraná na technickú výchovu, tematický celok - Materiály a technológie opracovania (práca s odpadovým materiálom, práca s kartónom a papierom, práca s textilom) a ľudové tradície a ľudové remeslá na Slovensku.

2 ŠKOLA REMESIEL

Denne sa v nás nazbiera neuveriteľné množstvo negatívnych emócií a energie. Celý deň si zaplníme hlavu zbytočnosťami a starosťami, až z toho nemôžeme spať a niekedy skoro ani žiť. A predsa je tu možnosť, ako sa „odventilovať“, uvoľniť a uspokojiť. Sú to ručné a remeselnícke práce. Svojimi vlastnými rukami môžeme vytvoriť rôzne veci, darčeky, predmety, drobnosti, ktoré nás upokoja, zrelaxujeme pri tom, urobíme niekomu radosť a to nás znovu môže postaviť na nohy.

Ručné práce zahrňujú rôzne činnosti, od vyšívania, pletenia, starých remesiel až po moderné techniky a činnosti, pri ktorých vyrobíme predmety, darčeky, hračky, odev, a to všetko vlastnými rukami. Ručné práce prechádzajú z pokolenia na pokolenie a mali by sa prenášať na deti a mladých ľudí, aby sa obohatil ich život, aj keď je to v terajšej technicky vyspelej dobe nemoderné a nenosí sa to.

Prichádzame k tomu, že je to dôležitá súčasť nášho dedičstva, našej minulosti a našej budúcnosti.

Moderné ručné práce využívajú a zahŕňajú staré techniky overené storočiami, ľudským životom a prácou. Remesiel a ručných prác je veľa a tu si niektoré pripomenieme:

- A Práca s drôtom**
- B Papierová hmota a kašírovanie**
- C Práca s textilom – tkanie na ráme, makramé, tenerifé**
- D Práca so slaným cestom, medovníkovým cestom a vizovické cesto**
- E Práca s prírodným materiálom**
- F Práca s odpadovým materiálom**
- G Práca s hlinou**

A PRÁCA S DRÔTOM

Drôt používali ľudia už od pradávna, ale zvláštne siete na rozbité hrnce a rôzne užitočné veci do domácnosti z neho urobili až drotári u nás na Slovensku a vandrovaním rozšírili po celom svete. Prví drotári začínali s drôtovaním hrncov, džbánov, misiek, pekáčov, pascí na myši, opravovaním náradia a náčinia na hospodárstve.

Drôt ako taký má neobmedzené možnosti a drotárstvo ako remeslo patrí asi k najstarším remeslám v dejinách ľudstva a našou úlohou je túto tradíciu ďalej rozvíjať, cítiť si ju a dať jej v našej histórii a súčasnej spoločnosti miesto, ktoré jej patrí. (Samohýlová, A. - Vondrušková, A., 2004, s. 5)

Materiál:

- používame drôt rôznych priemerov a rôznej tvrdosti - drôt železný, železne pozinkovaný, medený, medeno-pocinovaný, mosadzné drôty, oceľové drôty, tvrdý pružný drôt, mäkký žiháný drôt, pozinkovaný drôt, oceľový mäkký žiháný viazací drôt, včelársky drôt rôznej hrúbky, kvalitný zubársky drôt z ušľachtilej ocele.

Pomôcky:

- kliešte – ploché, špicaté, guľaté, cvikacie, kombinované, kladivká /oceľové, gumové/ na vyrovnávanie drôtu a sploštenie špirál, podložky – oceľová, /vhodná je aj malá nákovka, kúsok koľajnice/, pomôcky na navíjanie drôtu – ceruzky, ihlice, rúrky rôznej hrúbky a veľkosti, drevené alebo kovové prípravky rôzneho tvaru a prierezu, korálky – drevené, sklenené rôznej veľkosti a farby, rôznyi materiál - pierka, kamienky, sklíčka, koža, koženka.

Základy techniky:

Základom drôtovania je ohýbanie, viazanie drôtu v rukách alebo s jednoduchými pomôckami.

- Dekoratívne prvky – linka, kruh, elipsa, štvorec, obdĺžnik...
- Vlnovky – ohýnanie drôtu do tvaru vlnovky.
- Ploché špirály – slimáčky.
- Pružinové špirály – natáčanie drôtu na rúrku rôznej hrúbky /pružina/, osmičky.
- Kvietky, srdiečka, lístky.
- Obtáčanie a stáčanie – stáčanie dvoch drôtov súčasne.
- Výplety – križenie a stáčanie dvoch drôtov a vzniká previazaná plocha, tvoria samostatné steny výrobkov z drôtu, alebo ich používame v plochách ako ornament.
- Sieťovanie.
- Nastavovanie drôtu – stočením dvoch tenkých drôtov, alebo urobíme očká a tie spojíme ako ozdobný motív.
- Ukončenie práce – konce drôtu nesmú trčať z výrobku.
- Ošetrovanie hotových výrobkov.

Bezpečnostné požiadavky pri práci:

- Dostatok drôtu pre žiakov rôznej hrúbky a pomôcok na navíjanie, kliešte pre učiteľku.

- Drôt max. dĺžka asi 20 - 50 cm – bezpečnosť pri práci, drôt uchopíme za konce a ohneme a ďalej pracujeme.
- Pracovať od jednoduchých motívov po zložitejšie podľa veku detí.
- Využívať mäkký, dobre tvárny drôt a iné doplnky ako sú korálky, pierka, morské mušličky, kamienky, sklíčka.
- Každú prácu skontrolujem a poupravujem, aby netrčal drôt a urobíme výstavku, alebo podarujeme ako darček.....
- Spoločne poupratujeme lavice a triedu, pozbierame každý kúsok drôtu a odložíme.

Námety na prácu:

- vianočné ozdoby na stromček,
- veľkonočné vajíčka vyplietané,
- zapichovače do kvetináčov,
- srdiečka pre mamičky, slniečka, stromčeky šťastia s korálkami,
- kvietky s pierkami, kvety s korálkami, ovocie, zelenina, rybky,
- zvonkohry,
- dopravné prostriedky,
- ľudské a rozprávkové postavy,
- zvieratá a rastliny,
- predmety dennej potreby,
- geometrické tvary,
- písmená abecedy,
- historické budovy, domy,
- číselný rad,
- fľaše zdobené drôtom,
- motýle s korálkami, zvieratká z pružiniek,
- šperky - náramky, náušnice, prstene, prívesky,
- plošné vytváranie obrázkov na rozličnú tému,
- opletanie hrnčiekov, kamienkov –zvieratká, chrobáčky,
- veľké drôtené výtvyry na výzdobu priestoru – snehuliak, veľkonočné vajíčko,
- drôt používame ako výstuž do slaného cesta, papierovej hmoty pri tvorbe väčších výrobkov. (Príloha A, B, C, D)

B PAPIEROVÁ HMOTA A KAŠÍROVANIE

História papierovej hmoty sa neodmysliteľne spája s papierom a je veľmi stará. Je pomerne lacná a má veľmi rôznorodé využitie.

Číňania z nej vyrábali helmy pre vojakov. Hinduisti z nej vyrábali dózy a šperky. Angličania ako prví začali túto lacnú hmotu lakovať a maľovať a vyrábali z nej dekoratívne predmety. Dodnes sa z nej robia masky, nádoby, šperky a hračky, hlavičky bábok, sakrálne sochy ako imitácia drevených, postavičky do betlehemov. Táto hmota sa používa aj ako náhrada do štukových omietok na výzdobu stropov. Je to tvárna, ľahká a nerozbitná hmota. (Perina, L. - Zanoni, R, 1997, s. 68 - 69)

Materiál:

- novinový papier, voda, hladká múka, práškové lepidlo, sadra, papierové kartóny na vajička, voda, škrob alebo disperzné lepidlo Duvilax.

Pomôcky:

- miska, plátenné vrečko, drevený tláčik alebo ručný mixér, nožnice, tenší igelit, starší hniec, vareška a rôzne nádoby ako formy na modelovanie a rôzne formičky na pečivo, drôt.

Čím maľovať papierovú hmotu:

- temperovými farbami, práškovými anilínovými farbami, ktoré primiešavame priamo do papierovej hmoty, emailovými farbami, lazúry na kov a drevo a koncentrovanými farbami vo fľaštičkách s pridaním bielej maliarskej farby.

Postup pri modelovaní:

- Novinový papier natrháme na tenké pásiky, necháme ich vo vode aspoň 24 hodín a aj viac dní.
- Hmotu vyžmýkame, vložíme do plátenného vrečka a dreveným tláčikom ju rozdrvíme na kašu /môžeme použiť aj mixér, bude to rýchlejšie a efekt je lepší/.
- Prepasírujeme ju cez riedke sitko, aby neboli hrudky. Hmota má byť pružná, nesmie obsahovať kúsky papiera.
- Potrhaný papier za stáleho miešania rozvaríme na kašu a precedíme, rozvaríme glej vo vode /1:4/ a pridáme papierovú hmotu /1:4/.
- Do hmoty pridáme práškové tapetové lepidlo alebo disperzné so sadrou, aby sa po vyschnutí práca nerozpadla.
- Ak s hotovou papierovou hmotou nebudeme hneď pracovať, vložíme ju do mikroténového vrecúška, kde si udrží vlhkosť.

- Hmotu používame na tvarovanie v rôznych formách /rôzny tvar a veľkosť/ a formičkách na pečivo, ktoré z vnútra natrieme vazelinovým olejom a pokryjeme papierovou hmotou, po vyschnutí vyberieme a maľujeme temperovými farbami.
- Kartóny z vajčiek natrháme na menšie kúsky a zalejeme ich vodou, masu rozmiešame a dáme variť na nižší stupeň asi 2 hodiny, občas premiešame a dolievame vodu. Masa má byť hustá /ako puding/.
- Medzitým pripravíme rôzne formy, ktoré obalíme igelitom /upevníme lepiacou páskou zvnútra/ a ešte teplú hmotu nanášame na pripravenú formu a rukami vytvarujeme do požadovaného tvaru.
- Vytvarovaný predmet necháme asi 24 hodín schnúť a ešte vlhký stiahneme z formy, voľne potom dosušíme a maľujeme podľa potreby.

Námety na prácu s papierovou hmotou:

- Z papierovej hmoty modelujeme rôzne tvary /ovocie, zeleninu, misky/ rozličnej veľkosti, ktoré môžeme k sebe prilepiť lepidlom, pomalovať temperovými farbami a nalakovať.
- Z papierovej hmoty modelujeme hlavičky bábok. Zapichneme do nej pevný drôt, čím hlavičku pripojíme k telu a rukám, šaty dorobíme z papiera, necháme stuhnúť a pomalujeme.
- Z konárikov a drôtu vyrobíme kostru postavy /zvieratká/, ktoré obalujeme papierom odležaným vo vode /48 hod./ s väčším množstvom lepidla. Z papierovej hmoty tvarujeme telo, ruky, nohy, hlavu a dotvoríme rozmixovanou papierovou hmotou a farbíme temperovými farbami.
- Ak chceme znázorniť pohyb pri tvarovaní tenších vyšších figúrok, použijeme pevnejší drôt, z ktorého vytvarujeme kostru, tú omotáme pásikmi papiera a nanášame papierovú hmotu. Pokiaľ hmota nevyschne, môžeme figúrky ohýbať. Pomalujeme bielou základnou farbou a potom po vyschnutí farebne dotvoríme a nanesieme disperzné lepidlo /dobry lak na nábytok/.

KAŠÍROVANIE

Výtvarná technika kaširovanie t. j. na formovanie lepevého materiálu vrstvením v rozličnej hrúbke, nalepovaním jednotlivých pásov papiera, namáčaných do lepidla.

Postup pri kaširovaní:

- Papier natrháme na pásiky a útržky, veľké ako poštová známka.

- Kúsky natierame tapetovým lepidlom, lepíme na pripravený podklad a tvarujeme /nafúknutý balón, papierová guľa, plastelínové vajíčko, ktoré potrieme vazelinou/.
- Z papierovej hmoty i z jednotlivých pásov papiera tvarujeme napr. hlavičky bábok, masky – reliéfy.
- Nanášame 6 -10 vrstiev a necháme veľmi dobre vyschnúť /aj 3 dni/, ďalej upravujeme, maľujeme bielou podkladovou farbou a potom farebne dotvoríme.
- Balón sfúkame a vyberieme, plastelínové vajíčko – okaširované po vyschnutí rozrežeme na 2 časti, vytvoríme škrupinky, dotvoríme vonkajšie plochy a domaľujeme temperovými farbami.
- Z rôznych druhov papiera vytvárame priestorové alebo reliéfné formy – dopravné prostriedky, figúrky, domy...
- Pritom pracujeme s papierom – krčíme ho, stáčame, ohýbame, omotávame...

Námety na prácu s kašírovaním:

- zvieratá a rastliny,
- ľudské a rozprávkové postavy,
- ovocie a zelenina,
- dopravné prostriedky,
- celé mestá,
- šperky,
- predmety dennej potreby,
- geometrické tvary,
- číselný rad,
- vianočné a veľkonočné ozdoby,
- písmená abecedy,
- masky,
- hlavičky pre maňušky a bábky. (Príloha E, F)

C PRÁCA S TEXTILOM – tkanie na ráme, makramé, tenerifé

Textil, látka, odievanie, šitie a prešívanie látok má veľmi staré korene. Pochádza z Afriky a Ázie, kde vznikla z potreby tamojších obyvateľov vyrobiť si oblečenie, ktoré by ich chránilo pred počasím. Rozšírilo sa to do celého sveta. Látky ako také a ich šitie prešli náročným historickým vývojom. Móda a módné trendy nás zaujímajú asi najviac. Látka ako také má rôznorodé využitie a dá sa

použiť rôznym spôsobom. Kusy látok, vlna, stužky, rôzne doplnky a ich farebnosť sa využívajú pri výrobe detských hračiek, bábik, závesov, tašiek, obrazov, prikrývok, oblečenia, doplnkov a množstva iných predmetov a vecí. (Skarlantová, J. - Vechová, M., 2005, s.9 -21)

Materiál:

- využívame rôzne druhy textilu a látok, čo nájdeme doma,
- látky - bavlnené, tričkovina, teplákovina, rôznofarebné látky zo starých košiel, pančuchy, ponožky, čipka, krajka, hrubé látky, prešivané látky, pleteniny,
- vlna – zvyšky rôznej hrúbky vlny, prírodná vlna, nite, špagáty, stužky, lemovačky, postrihaný vatelín ako náplň do bábik a maňušiek, textilné nášivky.

Pomôcky:

- ceruzka, špendlíky, nožnice, lepidlo, fixky na textil, kúsky ohybného drôtu, vata – vatelín, polystyrén, ihly, nite rôznej hrúbky, farby na textil, hodváb, vodové farby a štetce, voda a mištičky, gumený obrus ako podklad pod prácu, mydlo na plstenie ovčej vlny, špongia, uterák.

Postup pri spracovaní:

- Textil – látku ako takú striháme, vystrihujeme zaujímavé vzory, veľkosti, kúsky, námety.
- Textil - lepíme, šijeme ručne alebo na šijacom stroji, prišívame, spájame do vrkočov.
- Vlna – využívame zvyšky rôznej hrúbky vlny, pletacej priadze, vyšívacej priadze, mulinky, špagáty, nite, plstíme ovčiu vlnu.
- Textil - dotvárame maľovaním fixkami na textil, farbami na textil, na hodváb, akvarelovými farbami, vyšívaním rôznych vzorov, háčkovanými ozdobami, nášivkami kúpenými v obchode, stužkami, čo máme doma.
- Využívame - gombíky rôznej veľkosti a materiálu, stužky, krajky, čipky, kúsky koženky, šnúrky z kože, kovové pracky, korálky, vlnu, špagát, nite...

Námety na prácu:

- koláže z látok,
- obrázky – zvierat, rastlín, ľudských a rozprávkových postáv, dopravných prostriedkov, domov, ovocia a zeleniny,
- pozdravy – vianočné, veľkonočné, k Dňu matiek...

- pohľadnice – rôzne motívy,
- kvety,
- hračky,
- háčkujeme oblečenie pre bábiku Barbie, háčkujeme dečky, ozdoby na stromček...
- vyšívanie – učíme základné stehy /krížikové, ploché, slučkové.../, gobelínová výšivka...
- ručné pletenie – narábanie s ihlicami a vlnou, hladké a obrátené očká...
- maľovanie na látku, na hodváb, na tričko, na nohavice,
- maľovanie látky s voskom a farbami,
- batikujeme látku a textil,
- farbíme látky, plstenie ovčej vlny,
- bábiky z látok,
- celé handričkové divadlo,
- rozprávkové postavičky,
- zvieratká ako maňušky,
- prestierania,
- koberčeky,
- tkanie na ráme, na papierovej podložke, na detských krosnách, macramé - viazanie špagátov a vlny do uzlov, z ktorých vytvárame módne doplnky, závesy, tašky, obrazy, privesky,
- tenerifé – slniečková čipka, viazanie -vyšívanie čipky v kruhovom tvare,
- paličkovaná čipka – viazanie uzlov a vytváranie obrazov,
- patchwork – zošívanie pestrých farebných kúskov látok rôznych tvarov. (Príloha G, H)

D PRÁCA SO SLANÝM CESTOM

Cesto ako také, je lacným a pritom vynikajúcim materiálom na modelovanie a vytváranie rozličných ozdôb a dekorácií. Je to slané cesto, cesto na medovníky a perníky, vizovické cesto a maizenové cesto.

Materiál:

- hladká múka, soľ, voda, práškové tapetové lepidlo /nemusi byť/,
- hladká múka, práškový cukor, med, korenie,
- hladká múka, voda, vajíčko, ocot,

- maizena, vinylové lepidlo, vazelína.

Pomôcky:

- formičky na vykrajovanie pečiva, temperové farby, lak na nábytok,
- rôzny malý materiál - korálky, sušené kvety, koreniny, semienka na zdobenie,
- nožík, nožnice, špajle, valček.

Niekoľko receptov na slané cesto, ktoré je nejedlé:

1. Podľa veľkosti odmerky – 2 odmerky hladkej múky , 1 odmerka soli, 1 odmerka studenej vody /môže a nemusí sa vmiesiť práškové tapetové lepidlo/,
2. 1 kg hladkej múky, 1 kg soli, prilievame vodu a lepidlo,
3. 0,5 kg hladkej múky, 0,5 kg najjemnejšej soli, 300 ml vody a 1 polievková lyžica oleja,
4. 1 diel hladkej múky, 1 diel soli, voda,
5. 2 diely hladkej múky, 3 diely soli a voda,
6. 0,5 kg hladkej múky a 125 g vody, čalúnického lepidla alebo potravinárskeho oleja.

Niekoľko receptov na medovníkové cesto, ktoré je jedlé:

Med ako dôležitá surovina do medovníkov je výživná, ľahko stráviteľná a trvanlivá. Pre tieto vlastnosti medovníky pečieme v čase sviatkov. Receptov je veľmi veľa, uvádzam len niektoré:

1. 1050 g hladkej múky, 450 g práškového cukru, 360 g medu, 6 celých stredne veľkých vajíčok, 2 čajové lyžičky sódy bicarbóny, 4 polievkové lyžice medovníkových korenín, nastrúhaná citrónová kôra /100 menších kúskov/.
2. 950 g -1005 g tmavšej hladkej múky, 350 g jemného kryštálového cukru, 5 vajíčok, 250 g vlažného tekutého medu, 2 čajové lyžičky sódy bicarbóny, 2 balíčky kypriaceho prášku do perníka, 1 polievková lyžica škoric, nastrúhaná kôra z 1 citróna, 2 žltky, 2 polievkové lyžice mlieka.

Poleva: 1 bielok, pol lyžice citrónovej šťavy, 2 – 3- krát preosiaty práškový cukor vyšľaháme a zdobíme /farebná poleva - pridávame prírodné farbivá/.

Niekoľko receptov na vizovické cesto, ktoré je nejedlé:

Jedno z najstarších a veľmi obľúbených tvorivých materiálov je cesto. Uvádžame niekoľko receptov na vizovické cesto:

1. 500 g hladkej múky, 0,2 l vody, rozšľahané vajíčko,
2. ¼ kg hladkej múky, 2 dl teplej vody, 2 polievkové lyžice octu,
3. 250 g hladkej múky, 2 polievkové lyžice octu, 5 polievkových lyžíc vody.

Recept a informácie na maizenové cesto, ktoré je nejedlé:

Úplne nový recept na maizenové cesto, ktoré sa varí a ručne miesi je veľmi pružné, tvárne a predmety z neho vyzerajú ako porcelánové.

1 čajovú šálku maizeny, 1 čajovú šálku vinylového lepidla, 1 lyžicu vazelínového oleja, drevenú lyžicu, misku, ½ lyžice citrónovej šťavy alebo esencie na prekrytie zápachu z lepidla.

Základné poznatky o ceste a práce s ním:

Základom prípravy cesta je zmiešanie surovín v miske. Dobré vypracovanie a vymiesenie /30 – 45 min./ do hladkého, správne hustého, lesklého, vláčného, nelepiaceho sa na ruky cesta, ktoré necháme odležať /1h.- 2h alebo až 12 hod./

- Ťaháme, stláčame, obraciame, znovu stláčame. Tieto pohyby opakujeme asi 15 až 30 min.
- Po vymiesení z neho urobíme guľu a odložíme.
- Výsledný efekt závisí od dĺžky miesenia cesta, ako sa spojila múka so soľou, aj s inými koreninami.
- Ideálne cesto je také, ktoré nie je ani príliš mäkké, ani tvrdé, ale tvárne, podobné hline.
- Prv ako začneme modelovať, necháme cesto približne dve hodiny odležať.
- Hotové cesto dáme do mikroténového vrecúška, do mokrej utierky, aby počas modelovania nevysychalo.
- Z cesta vykrajujeme len malé časti, modelujeme hneď na plechu, na priliepanie jednotlivých častí používame štetec namočený vo vode.
- Z cesta tvarujeme malé figúrky, ozdobujeme korením, robíme dierky, aby sme mohli svoj výtvor zavesiť.
- Ak nebudeme prácu po pečení farbiť, celú kompozíciu potrieme vaječným bielkom alebo slanou vodou.
- Po domodelovaní jednotlivých častí zložité kompozície potierame slanou vodou alebo vaječným bielkom, čím zabránime vysychaniu a praskaniu cesta.
- Tvrdé slané cesto a vizovické cesto uložíme do škatule a požíjeme ako ozdoby.
- Medovníkové cesto je jedlé a odkladáme ho do hrnca vyloženého mikroténom, ak vyschne priložíme k perníkom krajec mäkkého chleba.

Príprava maizenoveho cesta:

- Do antiadhezívnej rajnice dáme maizenu, lepidlo, olej a varíme 3min. na miernom ohni a drevenou lyžicou stále miešame.

- Zmes vylejeme na dosku, necháme vychladnúť, miesime a podsypujeme maizenou, kým nebude hutné, jednoliate a pružné.
- Farbíme pridaním temperovej - olejovej farby do bieleho cesta.
- Výrobky z cesta sa sušia na vzduchu a slnku.

Farebná úprava cesta:

Svoje výtvary so slaného cesta môžeme vyfarbiť dvoma spôsobmi:

- pridáme farbu pri miesení cesta /temperové farby, potravinárske, akvarelové, koreniny/ alebo
- pomaľujeme hotové veci po vyschnutí.
 - Do cesta primiešajme trochu temperovej farby.
 - Dobre vypracujeme cesto, stláčame rukami, aby sa farba v ceste rovnomerne rozložila.
 - Farbu pridávame po malých množstvách, aby sme dosiahli potrebný odtieň.
 - Zo zafarbeného cesta urobíme guľky a potom pracujeme.
 - Na záver pracovného postupu nalakujeme figúrky lakom na nábytok.
 - Keď je vymodelovaný artefakt úplne suchý, pomaľujeme ho temperovými farbami - používame jemné farby, pri pečení síce farby vyblednú, no po lakovaní sa ich intenzita obnoví.
 - Ak chceme ozdobám zachovať prirodzený vzhľad bez ďalšej farebnej úpravy, prestriekame ich lakom na drevo alebo lakom na vlasy.

Sušenie a pečenie cesta:

- Výtvary z cesta môžeme sušiť aj na vzduchu, ale nie je to dobré, pretože na výtvoroch vznikajú pukliny.
- Veci vytvorené z cesta sa sušia v elektrickej rúre do 60 stupňov asi 3 hodiny a na dosušenie ukladáme na drevenú dosku.
- Ozdoby pečieme vo veľmi mierne vyhriatej rúre približne do 120 stupňov, 20 až 30 minút. Dopekáme pri vyššej teplote - hnedý odtieň dosiahneme, ak počas pečenia ozdoby potrieme slanou vodou.
- Najlepšie prebieha sušenie v teplovzdušných rúrach, kde je rovnomerná teplota.
- Figúrky z vizovického cesta potrieme žĺtkom, aby získali lesklý povrch a sušíme 1 hod. na vzduchu, potom pečieme v mierne vyhriatej rúre a dopekáme pri silnejšej teplote.

- Perníky zdobíme polevou, orechmi, lentilkami, hrozienkami.
- Polevu nanášame štetcom, alebo malými kornútkami, ktoré stláčame a polevou robíme bodky, čiarky, vlnovky.

Hygienické požiadavky:

- Upozorníme deti, že nesmú brať cesto do úst, pracujeme na stole, miesime v rukách.
- Keď sa cesto lepí na prsty, trochu si ich pomúčime.
- Keď sa začne drobiť, namáčame prsty do vody.
- Prichystáme si len toľko cesta, koľko spotrebujeme /elektrický miesič urobí neoceniteľnú službu pri miesení cesta/.
- Po nalakovaní ozdobíme svoje výtvy stužkami, korálkami, čipkami, rôznym korením, sušenými kvetmi...
- Výtvy s drôtenou kostrou nesušíme v mikrovlnnej rúre.
- Pri lepení používame štetec na nanášanie lepidla.

Námety na prácu so slaným, vizovickým, perníkovým i maizenovým cestom:

- z cesta pred Vianocami môžeme vyrobiť so žiakmi vianočné ozdoby, ktoré vykrajujeme rôznymi formičkami /rybka, zvonček, kvietok, srdiečko/ a z maličkých guľičiek z cesta tvarujeme v prstoch lístočky - lupienky kvetov a ozdobujeme pripravené tvary,
- figúrky na Betlehem,
- domy a budovy,
- rastliny a zvieratá,
- ľudské a rozprávkové postavy,
- ovocie a zelenina,
- dopravné prostriedky,
- šperky,
- predmety dennej potreby,
- geometrické tvary,
- číselný rad,
- vianočné a veľkonočné ozdoby,
- písmená abecedy,
- masky,
- pletieme vrkoče, ktoré spájame do kruhu a ozdobujeme koreninami, sušenými kvetmi....

- pred Veľkou nocou vykrajujeme vajíčka rôznej veľkosti, ktoré ozdobujeme drobnými guľičkami z cesta a inými spôsobmi.
- vyrezávame kruhové medailóny, ovocie, ktoré lepíme na fľaše, ozdobujeme staré vešiaky, rôzne doplnky podľa vlastnej fantázie. (Príloha I)

E PRÁCA S PRÍRODNÝM MATERIÁLOM

Je ťažko povedať, prečo človek priniesol do bytu celý strom. Strom symbolizuje život, človek je citovo prepojený so stromom, vníma jeho premeny všetkými zmyslami a preto ho potrebuje mať doma, čo najbližšie pri sebe, a to počas celého roka. Množstvo pre iných nepotrebných vecí a predmetov, kvetov, plodov, kamienkov, konárikov a iného prírodného materiálu môže človek využiť pri tvorbe rôznych dekoratívnych a ozdobných predmetov, darčiekov, hračiek, ktorými urobí niekomu radosť.

Materiál:

- sušené kvety, tráv, semená, plody, listy, koreniny, šišky, orechy, žalude, jadierka, cestoviny, konáriky zo stromov, kôra zo stromov, ihličie,
- orechové, vaječné škrupinky, mušle, kamienky, šúpolie, slama, kúsky dreva, stružliny.

Pomôcky:

- temperové, vodové farby, štetce, nožnice s okrúhlymi koncami, nožik, klieštiky, špagle, špagáty, drôťiky, ihly, šidlo, nite, kúsky kože,
- lepidlo, lepiaca pištoľ, bezfarebný lak.

Základy techniky:

- Prírodný materiál – listy, kvety tráv pred použitím musíme vysušiť.
- Materiál podľa fantázie striháme, lepíme, krčíme, spájame do rôznych tvarov a aranžujeme.

Námety na prácu:

- ročné obdobia,
- sviatky a príležitosti,
- obrázky a rámiky z dreva, kartónu, papiera,
- ľudské a rozprávkové postavy,
- zvieratá a rastliny,
- domy a budovy

- M
- mestá minulosti a budúcnosti,
- hračky, bábiky,
- ovocie a zelenina,
- dopravné prostriedky,
- šperky – drobné darčeky,
- predmety dennej potreby,
- geometrické tvary,
- číselný rad,
- vianočné a veľkonočné ozdoby,
- písmená abecedy,
- masky,
- aranžmá - adventné vence, girlandy, ikebany, svietniky...
- oblečenie - tričká, kabelky, šatky... (Príloha J)

F PRÁCA S ODPADOVÝM MATERIÁLOM

Odpadom nazývame niečo, čo sa nám zdá nepotrebné, nechcené a môžeme to odstrániť. Ale to, čo je pre nás odpadom, môže byť niekde inde hodnotným zdrojom. Jeho opätovné využitie – recyklácia (šetrí prírodné zdroje), znižuje spotrebu energiu a znižuje znečistenie prostredia, v ktorom žijeme.

Organický odpad, papier, sklo, plasty, kovy, textil i nebezpečný materiál je odpad. Čo z toho môžeme využiť pri tvorivej práci s deťmi? Je potrebné si dobre premyslieť, aký materiál a pomôcky využijeme a načo bude výrobok slúžiť.

Materiál:

- čo nájdeš doma v skrini, škatuliach a zásuvke,
- zápalkové škatuľky, škatuľky od liekov, kúsky kartónov,
- staniol, alobal, fólie, kúsky kože a dreva, kovový odpad, fľaše z PVC, gombíky,
- kúsky látok, vlna, špagát, šnúrky, stužky,
- drevené kolíčky na bielizeň, špajle, korálky, plechovice, pliešky,
- sklíčka, fľaše, drôtky.

Pomôcky:

- nožnice, nožík, lepidlo, farebný, novinový papier,
- farby, štetce, nádoby na vodu, na odpad.

Základy techniky:

- strihanie, krčenie, lepenie, ohýbanie,
- kombinovanie viacerých druhov materiálu /šišky a drôtik, vata, textil.../.

Bezpečnostné požiadavky pri práci:

- dostatok materiálu a pomôcok,
- pomoc dospelého.

Námety na prácu:

- ročné obdobia,
- sviatky a príležitosti,
- obrázky a rámiky z odpadového materiálu,
- ľudské a rozprávkové postavy,
- zvieratá a rastliny,
- domy a budovy,
- mestá minulosti a budúcnosti,
- hračky,
- ovocie a zelenina,
- dopravné prostriedky,
- šperky – drobné darčeky,
- predmety dennej potreby,
- geometrické tvary,
- číselný rad,
- vianočné a veľkonočné ozdoby,
- písmená abecedy,
- masky,
- barbie dom v skutočnej veľkosti z kartónu,
- celé mestá, domy, ulice,
- divadielko s maňuškami zo starých ponožiek, rukavíc, papiera, textilu...
- kozmické lode.

G PRÁCA S HLINOU

Keramika je stará ako ľudstvo samo. Prešla dlhou históriou, vývojom, ako remeselnícka i továrenská výroba, ale aj ako umelecká a ručná práca s hlinou, ktorá má svoj štýl a stále patrí do nášho života.

Materiál:

- hrnčiarska a keramická hlina,
- plastelína, modelit, Fimo hmota, Jovi modelovacia hmota, Kera plast modelovacia hmota.

Pomôcky:

- drevené a kovové špachtle, nožík, škrabky,
- nádoba na vodu, špongia, handra, zástera,
- drevené podložky pre deti, hrnčiarsky kruh /vypaľovacia pec/,
- farby na keramiku, glazúrovacie farby, štetce.

Základy techniky:

- miesenie, vtlačanie, prítlačanie hliny k podložke, vypracovanie do hladkej hmoty, vyvaľkanie do valca, potom do malých guľičiek, s ktorými pracujeme v prstoch a na podložke,
- modelovanie z valčekov,
- modelovanie z guľičiek,
- modelovanie z hrudky /miska, zvonček/,
- modelovanie z plátov /reliéfy/,
- modelovanie na hrnčiarskom kruhu,
- zdobenie hliny - plastické zdobenie je nalepovanie rôznych ozdôb /valčky, guľky, hlavičky, postavičky.../, rytie do hliny – rydlami vytvárame vzor, maliarskymi technikami /engoba/, glazovaním,
- sušenie výrobkov /niekoľko hodín alebo dní/, vypaľovanie v peci.

Hygienické požiadavky pri práci:

- dostatok materiálu a hliny,
- mokré handry na udržiavanie vlhkosti hliny,
- zástery pre deti, nádoby s vodou a uteráky na utieranie rúk.

Námety na prácu:

- modelujeme misky, tanieriky, vázičky, hrnčeky, dózy, svietniky...
- šperky – náhrdelníky, náramky...
- kvety a lístky,
- geometrické tvary,
- ovocie a zelenina,

- ľudské a rozprávkové postavy,
- zvieratá,
- hračky,
- drobné darčeky,
- šachy,
- vianočné a veľkonočné ozdoby,
- reliéfy,
- kachličky,
- historické budovy,
- masky.

Záver

Táto metodická príručka vznikla zo záujmu učiteľov a vychovávateľov spoznať nové podnety pri inovácii produktov žiackej tvorivosti a osvojiť si rôzne techniky a zručnosti.

Zameriava sa na základné pedagogické dokumenty týkajúce sa problematiky pracovného vyučovania na I. stupni základnej školy a konkrétne postupy a námety pri realizácii jednotlivých tematických celkov technickej výchovy na I. stupni základnej školy.

Publikáciu nepovažujeme za uzavretú a fixnú, ale práve naopak, otvára priestor pre ostatných, priestor na nápady a skúsenosti z praxe. Len takto môžeme tvorivo rozvíjať a zdokonaľovať ponúkané techniky a materiály, ktoré odporúčame využívať na hodinách pracovnej výchovy na I. stupni základnej školy.

Zoznam bibliografických odkazov

- KOLLÁRIKOVÁ, Z. – PUPALA, B. 2001. Predškolská a primárna pedagogika. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7
- KOŽUCHOVÁ, M. 1995. Učebné osnovy pracovného vyučovania pre 1. stupeň základnej školy. Bratislava: Schválilo MŠ SR dňa 18. mája 1995 pod číslom 157/95 – 211 ako učebné osnovy pre 1. – 4. ročník základných škôl.
- KOŽUCHOVÁ, M. 1998. Obsahový a výkonový štandard z pracovného vyučovania pre 1. stupeň základnej školy. Bratislava: Schválilo MŠ SR dňa 7. 7. 1998 pod číslom 35/98-15 s platnosťou od 1. septembra 1998.
- KOŽUCHOVÁ, M. 2002. Vzdelávací štandard s exemplifikačnými úlohami z pracovného vyučovania na 1. stupni základnej školy. Bratislava: Schválilo MŠ SR ako vzdelávací štandard s exemplifikačnými úlohami z pracovného vyučovania na I. stupni základnej školy, dňa 28. 8. 2002 č. 2112/2002-4 s platnosťou od 1. septembra 2002.
- OSTATNÍK, M. a kol. 1988.
- PERINA, L. ZANONI, R. 1997. Originálne ručné práce. Bratislava: Ikar, 1997, s. 133, s. 67.
- SAMOHÝLOVÁ, A. VONDRUŠKOVÁ, A. 2004. Drátované drobnosti – šikovné ruce. Grada, 2004.

SKARLANTOVÁ, J. VECHOVÁ, M. 2005. Textilní výtvarné techniky, Fraus, 2005.

Odporúčaná literatúra pre jednotlivé okruhy - Remesiel a ručných prác v praktickej časti

BRAHOVÁ, M. 1998. Kouzlíme ze slámy. 1998.

DASKOVÁ, K. 1985. Urob si tlačiarňičky. Bratislava: Mladé letá, 1985.

DEVEČKA, E. 2003. Drotárstvo. Prešov: MPC, 2003.

JUROVATÝ, L. ml. Drotárstvo. ÚĽUV.

Keramika bez hrnčiarskeho kruhu. Grada

KOVÁČOVÁ, E. 1984. Urob si bábiky a panáky. Bratislava: Mladé letá, 1984.

KOVÁČOVÁ, E. 1990. Urob si batiku a čary podobné. Bratislava: Mladé letá, 1990.

LESSO, K. 1987. Urob si z hliny, moduritu, plastelíny. Bratislava: Mladé letá, 1987.

LICHARD, D. Hrnčiarsstvo. ÚĽUV .

MACKO, A. 1975. Výtvarné techniky I. a II. Bratislava: SPN, 1975, s. 78.

Nové originálne ručné práce. 2005. Bratislava: Ikar 2005, s. 232.

STEVONKOVÁ, M. 1979. Urob si papiera. Bratislava: Mladé letá, 1979.

TOTH, D. 1989. Urob si masky. Bratislava: Mladé letá, 1989.

TRILECOVÁ, B. 1980. Urob si z handričiek. Bratislava: Mladé letá, 1980.

Vysoká škola dievčenskej zručnosti. Bratislava: Mladé letá, 1976.

Časopisy

Dorka, Rady a nápady, Magazín Dorka

Medovníčky 5/95, 1/2002, 1/2003

Veľkonočné vajička, rozličné techniky zdobenia, TOPP 2000

Ozdoby z korálku a spínacích špendlíku, TOPP 2001

Kvêten – V jedné školní družine 1/86, s.61

Lidové vánoční ozdoby 9/83, s.47

Z darů přírody po celý rok, 1/87

Kutilkám a kutilům, 1/88

Krášlime si všední i sváteční den, 4/86

Pro volný čas našich dětí, 2/89

Bestajovský, M. Lidové obyčaje a nápady pro šikovné ruce – Jar, Leto, Jeseň,

Zima. Časopis - Tvorivý Amos

PRÍLOHY







Názov : Pracovná výchova inými očami
Publikácia bola vydaná za finančnej podpory:
© ROMA EDUCATION FUND
- RÓMSKY VZDELÁVACÍ FOND
Projekt: Pod'me spolu do školy,
kód projektu SLOO8, 1974/2006

Autori : Anna Hrabková
Mgr. Tatiana Alexovičová

Recenzent : PhDr. Štefan Porubský, PhD.

Jazyková úprava : PhDr. Zora Mihoková

Vydavateľ : Metodicko-pedagogické centrum v Prešove

Za vydanie zodpovedá : PaedDr. Ivan Pavlov, PhD., riaditeľ MPC

Tlač : Rokus s. r. o., Sabinovská 55, Prešov

Náklad : 300 ks

Rok vydania : 2007

1. vydanie

Nepredajné!

Určené pre vzdelávacie potreby pedagogických zamestnancov škôl
a školských zariadení SR.

ISBN 978-80-8045-497-5

